

ULUSLARARASI ÜNİVERSİTE SIRALAMA SİSTEMLERİ

Uluslararası Quacquarelli Symonds (QS) 2021 Dünya Üniversiteleri Sıralamasında Al-Farabi Kazak Milli Üniversitesi 165. sıraya yükselerek Amerika Birleşik Devletleri'ndeki (ABD) Rochester Üniversitesi ile Tayvan'daki Ulusal Tsing Hua Üniversitesi'nin önüne geçerek İngiltere'deki Exeter Üniversitesi'nden sonraki sıraya yerleşmiştir. Bu gelişme, Kazakistan'ın önde gelen üniversitelerinden birisi olan Al-Farabi Üniversitesi'nin önemli bir başarısı olarak kabul edilebilir. Ancak, diğer bir itibarlı derecelendirme kuruluşu olan Times Higher Education (THE) tarafından yapılan 2021 Dünya Üniversiteleri Sıralamasında adı geçen üniversite, L.N. Gumilev Avrasya Milli Üniversitesi ve Satbayev Üniversitesi ile birlikte 1000+ grubunda yer alarak, QS sıralamasındaki konumu ile kıyaslanamayacak kadar düşük seviyede kalmaktadır. Aynı zamanda, yukarıda bahsedilen Tayvan'daki Tsing Hua Üniversitesi (Pekin Tsinghua Üniversitesi ile karıştırılmamalıdır), THE sıralamasında 351-400 grubunda yer alarak, QS sıralamasındaki konumuna göre yaklaşık 600 sıra daha yukarıda görünmektedir. Sonuçlar neden bu kadar farklıdır? Bunun nedeni olarak sıralamaların oluşturulmasında farklı metodolojilerin ve yerlerin kullanılması gösterilebilir. Öncelikle, üniversite seçiminde öğrencilerin rehberlik edebileceği veya hükümet yapılarının iç eğitim politikasını belirleme sürecinde kullanılabileceği küresel, bölgesel ve ulusal olmak üzere farklı sıralama türleri olduğu belirtilmelidir. Küresel düzeyde, daha önce bahsedilen QS Dünya Üniversiteleri Sıralaması ve THE Dünya Üniversiteleri Sıralamasına ek olarak, çok yaygın bir şekilde tanınan sıralama Şanghay Jiao Tong Üniversitesi tarafından oluşturulan ve 2003'den beri yapılan Dünya Üniversitelerinin Akademik Sıralamasıdır (ARWU). Bu sıralama, üniversite araştırmalarına odaklanarak, Nature ve Science dergilerinde yayımlanan makale sayısının yanı sıra üniversite öğretim üyeleri arasında Nobel Ödülü ve Fields Madalyası (Matematikte Üstün Keşifler için Uluslararası Madalya) kazananların sayısını dikkate almaktadır. ARWU'dan farklı olarak, QS sıralaması daha çok akademisyen ve işveren anketlerinden elde edilen verilere dayanır, öğretim üyesi başına düşen atıf sayısı, öğretim üyesi-öğrenci oranı ve yabancı öğretim üyesi ve öğrenci sayısı gibi verileri toplar. Subjektif göstergeler (akademisyenlerin görüşleri) üniversitenin toplam puanının %40'ını oluşturmaktadır. Bu rakam, bize göre oldukça fazladır. QS ayrıca, hangi üniversitelerin nitelikli mezunlar yetiştirmede daha iyi tanınılışıyla sahip olduğunu belirlemek için işveren anketi kullanmaktadır. Bu verilerin de

tamamen objektif olduğundan bahsedemeyiz. Örneğin, bazı üniversitelerin "destekçilerini" tanınılılık anketlerine olumlu yanıt vermeye teşvik ettikleri bilinmektedir. THE, yıllık dünya üniversiteleri sıralamasının oluşturulması konusunda birkaç yıl boyunca QS ile işbirliği yapmıştır. Ancak sonrasında, Thomson-Reuters'in yardımıyla 13 ayrı kriter temelinde kendi metodolojisini geliştirmiştir. Günümüzde, THE Dünya Üniversiteleri Sıralaması, 93 ülke ve bölgeden 1.500'den fazla üniversiteyi kapsayan en büyük sıralama niteliğindedir. Bununla birlikte, yukarıdaki sıralamaların üçünde de en iyi 10 üniversitenin yıldan yıla çok az farklılık göstererek neredeyse aynı kaldığı söylenebilir. Bunların arasında Oxford, Cambridge, California Üniversitesi, Stanford, Berkeley, MIT, Harvard, Princeton, Chicago Üniversitesi ve diğer iki-üç ABD üniversitesi (Caltech, Columbia Üniversitesi, vb.) yer almaktadır. Değişiklikler çoğunlukla Asya üniversitelerinin giderek daha fazla yer almaya başladığı ilk 100 veya ilk 200'de gözlemlenmektedir. Bunların yanı sıra, US News, Tayvan Yükseköğretim Değerlendirme Akreditasyon Konseyi (HEEACT), Rus derecelendirme kuruluşu RatER, Leiden sıralaması ve Avrupa Birliği tarafından desteklenen U-Multirank sıralaması gibi diğer küresel sıralamalar da bulunmaktadır. Fakat bu sıralamalarının hepsi araştırma üniversitesinin dünya çapında popüler olan ABD modeline odaklanarak, araştırma bileşeni üzerine yoğunlaşmaktadır. Çoğu küresel sıralama, aşırı derecede araştırma ve tanınılışıyla odaklanırken, bölgesel ve ulusal sıralamalara, öğretim ve öğrenmeye, öğrenci ve topluluk katılımına ve üniversitelerin sosyal misyonuna daha fazla önem vererek bu eğilimi tersine çevirmeye çalışmaktadır. Bu demek oluyor ki bölgesel ve ulusal sıralamalar daha çok eğitim faaliyetlerine ve daha genç yerel üniversitelere odaklanmaktadır. Bunlara ek olarak öğrenci memnuniyetini ölçen ulusal sıralamalar, Asya, Avrupa, Kuzey Amerika, Güney Amerika ve Okyanusya'daki yaklaşık 30 ülkede yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu sıralamalar, uzun vadeli tanınılışıyla sahip olmayan daha sosyal odaklı üniversitelerin ilerlemesine imkân sağlamaktadır. Uzmanlar, öğrencilerin özellikle lisans düzeyinde, üniversitenin akademik performansından çok öğretim kalitesiyle ilgilendiğini, ancak bu kalitenin ölçülmesinin çok zor olduğunu savunmaktadır. İngiltere hükümeti, yeni teşvikler ve standartlar getirmenin yanı sıra öğretimi araştırma ile aynı statüye yükseltmek üzere yüksek kaliteli öğretimi tanımak ve üniversitelerdeki önemini artırmak için yeni

bir çerçeve geliştirmeye çalışmıştır. Öğretimde Mükemmellik Çerçevesinin (TEF) arkasındaki fikirlerden biri, hükümetin öğrencilerin hangi üniversiteye veya koleje gideceklerini seçmelerine yardımcı olmak için daha ayrıntılı veriler sağlaması olmuştur. İngiltere'nin TEF sıralaması, üç kriter üzerinden değerlendirilmektedir. Bunların arasında öğretim kalitesi, yani öğrenciler için yeni görevler ve teşvikler belirleyen ve eğitim sürecini harekete geçiren öğretim; öğrenme ortamı, yani öğrencilerin kalıcılığı, ilerlemesi ve akademik performansına yönelik kaynaklar ve etkinlikler; ve son olarak, özellikle dezavantajlı ailelerden gelen öğrencilerin eğitim sürecinden elde edilen sonuçlar yer almaktadır. Öğrenci memnuniyetine ve işe alınma sürecine özellikle dikkat edilmektedir. En iyi üniversiteler, TEF sıralamasının bir sonucu olarak altın, gümüş veya bronz statüsü ile ödüllendirilmektedir. Bu durumun, öğrenci alımını etkilemesi ve TEF ödülünü kazanan üniversitelerin öğrenim ücretlerini, enflasyon oranını hesaba katarak 9.000 İngiliz sterlini olan mevcut sınıra üzerine çıkarmalarına izin vermesi beklenmektedir. Pek çok uzman sıralamaların bir pazarlama aracı olduğuna inanırken, aynı zamanda bu sıralamalar yükseköğretimde şeffaflık ve hesap verebilirlik için artan kamu talebini de karşılamaktadır. Küresel sıralamaların etkisi hafife alınmamalıdır. Üniversitelerde özel olarak oluşturulmuş bölümler, çalışma gruplarını oluşturarak, seminerler düzenleyerek ve ücretli danışmanları davet ederek sıralamalarını yükseltmeye çalışmaktadır. Tüm bu önlemler, büyük şirketlerin ve pazarlama şirketlerinin çalışmalarına çok benzemektedir ve önemli kaynakları üniversitelerin ana işlevinden başka tarafa kaydırmaktadır. Sıralamaların olumlu etkisi olarak belirli bir üniversitenin genel yükseköğretim sistemindeki yerinin belirlenmesi ve faaliyetlerinin güçlü ve zayıf yönlerinin değerlendirilmesi gösterilebilir. Bu durum, daha önce sıralamalarda yer almayan ülkelerden yeni katılımcılar için özellikle önemlidir. Bununla birlikte, sıralama sürecinin daha yüksek sıralar için bir yarış haline gelmemesi sağlanmak için özen gösterilmelidir. Bazen tanınılışın, yani bir üniversite hakkındaki düşünülüşünün öğrenci memnuniyetinden, yani üniversitenin temel işlevinden daha önemli hale geldiği paradoksal bir duruma ortaça çıkmaktadır. Pazar faktörlerinin sosyal ve kültürel faktörler üzerindeki hakimiyeti, bazen eğitim kalitesinde bir düşüşe ve bilgi alanını genişletmek, korumak ve gelecek nesillere aktarmak olan yükseköğretim misyonunun unutulmasına yol açmaktadır.

Yazar Gülnar Nadirova,

Avrasya Araştırma Enstitüsü, Kazakistan

Politika, Dış İlişkiler ve Güvenlik

- Kırgızistan Cumhurbaşkanı Sooronbay Ceenbekov, Macaristan'a yaptığı resmi ziyarette Macaristan Başbakanı Viktor Orbán ile görüştü. Taraflar, stratejik ortaklık konusunda ortak bildirme, Kırgızistan-Macaristan kalkınma fonunun kurulmasına ilişkin mutabakat anlaşması ile diğer ikili belgeleri imzaladılar. Ayrıca, iki ülkenin liderleri, Türk Konseyi'nin Budapeşte'deki Temsilcilik Ofisi'ni ziyaret ederek, Türk Dünyası ile Avrupa ülkeleri arasındaki işbirliğini geliştirme çabaları hakkında fikir alışverişinde bulundular (Kırgız Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı, 29.09.2020).
- Kırgızistan ve Afganistan dışişleri bakanları Cingiz Aydarbekov ve Mohammad Hanif Atmar, ikili ilişkilere ilişkin güncel konuları görüşmek üzere çevrimiçi görüşmeler gerçekleştirdi. Bakanlar, özellikle, Afganistan'daki Büyük ve Küçük Pamir'de yaşayan etnik Kırgızlar'ı destekleyecek projeleri değerlendirdi. Buna ek olarak, taraflar, altyapı projelerinin ve bölgesel entegrasyonun daha da geliştirilmesi hususunda görüş alışverişinde bulundular. Bakan Aydarbekov, Doha'da başlatılan Afganistan içi uzlaşma sürecine desteğini ifade etti (Kırgızistan Dışişleri Bakanlığı, 01.10.2020).
- Türkmenistan Dışişleri Bakanı Raşid Meredov, Afgan mevkidaşı Mohammad Hanif Atmar ile video konferans toplantısı düzenledi. Taraflar, siyasi-diplomatik, ticari-ekonomik, kültürel ve sosyal alanlarda ikili işbirliğinin ana maddelerini ele aldılar. Toplantı kapsamında Türkmenistan-Afganistan-Pakistan-Hindistan doğal gaz boru hattı ve Türkmenistan-Afganistan-Pakistan güzergahındaki elektrik ve fiber-optik iletişim hatları gibi çok taraflı ulaşım ve enerji projelerine özel önem gösterildi (Türkmenistan Dışişleri Bakanlığı, 04.10.2020).
- Polonyalı yetkililer, DAES'le irtibatı olduğu ve Polonya ve Ukrayna vatandaşlarını terör eylemleri için örgüte üye topladığı şüphelenilen beş Tacik vatandaşını sınır dışı etti. Mayıs 2020'de dört şüpheli gözaltına alınırken, Aralık 2019'da Polonya'dan kaçan beşinci şüpheli de uluslararası terörle mücadele kurumlarının yardımıyla tutuldu. Polonya Ulusal Güvenlik Ajansı, beşinci şüphelinin Suriye'ye gitmeyi planladığını açıkladı (RFE/RL, 29.09.2020).
- Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, Moldova'lı mevkidaşı Igor Dodon ile video konferans görüşmesi yaptı. Devlet Başkanı Putin'in yaptığı açıklamaya göre Moldova'nın talebi üzerine Rusya, kuraklıktan zarar gören Moldova'lı tarım şirketlerine dizel yakıt sağlamak için 500 milyon ruble (6.4 milyon dolar) değerinde insani yardım sağladı. Cumhurbaşkanı Dodon, Moldova ekonomisini desteklemek üzere tahsis edilen 200 milyon avro'luk kredi için Rusya tarafına şükranlarını ifade etti (Rusya Cumhurbaşkanı, 28.09.2020).
- Gürcistan Başbakanı Giorgi Gakharia, Azerbaycan ve Ermenistan arasındaki çatışmalarla ilgili olarak yaptığı açıklamada Gürcistan'ın, Tiflis'te çatışmanın taraflarının görüşmelerine ev sahipliği yapmak da dahil olmak üzere barışı yeniden inşa etme sürecine yardımcı olmaya hazır olduğunu duyurdu. Gakharia, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) Minsk Grubu eş başkanlarına ve uluslararası aktörlere, tüm bölgenin güvenliğini son derece olumsuz etkileyecek tırmanışı sona erdirmek için her türlü çabanın gösterilmesi çağrısında bulundu (Agenda.ge, 30.09.2020).

Ekonomi, Finans ve Enerji

- Kazakistan ve Avrasya Kalkınma Bankası (AKB), işbirliğini güçlendirmeyi planlamaktadır. Adı geçen banka, Kazakistan-Rusya sınır ötesi işbirliği programının uygulanmasına katılmayı hedeflemektedir. Taraflar ayrıca, Kazakistan-Özbekistan Orta Asya uluslararası ticaret ve ekonomik işbirliği merkezinin yanı sıra Kazakistan'ın ulusal emtia dağıtım sisteminin oluşturulmasına AKB'nin katılma olasılığını görüştüler. 2020'nin sonunda AKB'nin Kazakistan'daki toplam yatırımı 1.5 milyar dolara ulaşacaktır (The Astana Times, 01.10.2020).
- Özbekistan Yatırım ve Dış Ticaret Bakanlığı ile Türkiye Ticaret Bakanlığı video konferans aracılığıyla görüşmeler gerçekleştirildi. Taraflar, iki ülke arasında imzalanacak tercihli ticaret anlaşmasına ilişkin gerçekleştirilen altı aşamalı uzman görüşmelerinin sonuçlarını değerlendirdi. Görüşmelerde, pazar erişimi için tercihli koşulların karşılıklı olarak sağlanacağı malların kısa bir listesinin tamamlanmasına özel önem verildi (UzA, 03.10.2020).
- Tacikistan-Özbekistan hükümetlerarası ticaret ve ekonomik işbirliği komisyonunun yedinci toplantısı Duşanbe'de düzenlendi. Taraflar, hafif sanayi, gıda sanayi, elektrik mühendisliği, makine mühendisliği, ilaç ve inşaat malzemeleri üretiminde ortak projeler geliştirme konusunda anlaştılar. Ayrıca, taraflar, gümrük ve sınır kontrol prosedürlerini basitleştirmeyi ve mevcut engelleri ortadan kaldırmayı kabul ettiler. Sonraki iş forumunda 724 milyon dolar değerinde 308 yatırım ve ticaret anlaşması imzalandı (UzDaily, 01.10.2020).
- Kırgızistan Turizm İdaresi'nden yapılan açıklamaya göre, ülkenin turizm sektörü COVID-19 salgınının bir sonucu olarak %80-90 oranında önemli bir düşüş yaşamaktadır. 2019 yılında söz konusu sektör 400 milyon dolar yatırım çekerken, ihracat 610 milyon dolara, brüt katma değer ise 430 milyon dolara ulaşmıştı. Ancak, 2020 yılında idare, kapalı sınırlar, iptal edilen turlar ve askıya alınan dış hat uçuşları nedeniyle bu hacimlerin yarısına bile ulaşılmasının beklenilmediğini açıkladı (24.kg, 02.10.2020).
- Beyaz Rusya yetkilileri, Minsk'te düzenlenen Belagro 30. Uluslararası Tarımsal İhtisas Fuarı'nda, ülkenin yıllık tarımsal ihracatının 2020 sonunda 5.8 milyar dolara ulaşabileceğini duyurdu. 2020'nin ilk yedi ayında Beyaz Rusya, 3.2 milyar dolar değerinde tarımsal ürün ve gıda ihrac etti. Bu rakam, geçen yılın ilgili dönemine göre %6.5 daha fazladır. Beyaz Rusya'dan gıda ürünleri ithal eden ülke sayısı, 92'den 101'e yükseldi (BeITA, 30.09.2020).
- Avrupa Yatırım Bankası ve Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası, Ukrayna'daki demiryolu elektrifikasyonu projesi için 420 milyon dolar tahsis edeceğini açıkladı. Ukrayna limanlarına uzanan Dolinskaya-Nikolayev-Kolosovka demiryolunda 2023 yılına kadar elektrifikasyon sağlanacaktır. Aynı zamanda, Ukrayna hükümeti, Uluslararası Finans Kurumu ile birlikte ülkenin yeni tren istasyonunu imtiyaz anlaşmasına hazırlanmaktadır (Ukrinform, 28.09.2020).

Toplum ve Kültür

- Birleşmiş Milletler (BM) Terörle Mücadele Ofisi, BM Orta Asya Önleyici Diplomasi Bölgesel Merkezi ile işbirliği içinde BM Genel Kurulu'nun 75. oturumunda "Orta Asya Ülkelerinin Suriye ve Irak'tan Geri Dönen Bireylere İlişkin Deneyimleri: Başarılar, Zorluklar ve Alınan Dersler" konulu bir çevrimiçi etkinlik düzenledi. Adı geçen etkinliğin amacı, Orta Asya ülkelerinin Suriye'nin kuzeydoğusundaki ve Irak'taki kamplarda bulunan vatandaşlarını, özellikle kadınları ve çocukları geri gönderme tecrübesi üzerinde durmak (UzA, 28.09.2020).
- Kazakistan'ın Kabil Büyükelçiliği, selden etkilenen Kabil vilayeti sakinlerine insani yardımla bulundu. 5.000'den fazla muhtaç aileye un, makarna, ayçiçeği yağı ve yoğunlaştırılmış süt içeren gıda sepetleri bağışlandı. Kabil'e ek olarak, Kazakistan'ın insani yardım malzemeleri Belh, Pervân, Pencşir, Lovgar, Vardak, Bağlan ve Samangan vilayetlerine dağıtıldı (Kazakistan Dışişleri Bakanlığı, 29.09.2020).
- Muhtar Avezov Edebiyat ve Sanat Enstitüsü, "Altın Ordu Medeniyeti: Edebi Miras ve Geleneklerin Sürekliliği" başlıklı uluslararası bilimsel ve teorik çevrimiçi bir konferans düzenledi. Altın Ordu Devleti'nin kuruluşunun 750. yıldönümü kutlamaları kapsamında düzenlenen etkinlikte, bu devletin insanlık tarihi, edebiyatı ve kültüründeki rolüne vurgu yapıldı. Katılımcılar, ayrıca, Altın Ordu Devleti'nin yazılı anıtları dahil olmak üzere Türk halklarının edebi eserlerinin ve manevi mirasının korunması konularını hakkında görüş alışverişinde bulundular (Kazinform, 30.09.2020).
- Tacikistan, 15 Ekim 2020'ye kadar sürececek olan nüfus ve konut sayımı kampanyası başlattı. Ülke genelinde yaklaşık 30.000 kişi, geleneksel hane halkı anketleri ve internet aracılığıyla yapılacak sayım yapılmasına yardımcı olacak. Veriler, Aralık 2020'den Ağustos 2021'e kadar işlenecek ve nihai rapor Eylül 2021'de kamuoyuna açıklanacaktır. Tacikistan'da bir önceki nüfus sayımı 2010'da gerçekleştirilmişti (Avesta.tj, 01.10.2020).
- Türkmenistan Dışişleri Bakanı Raşid Meredov, ülkenin somut olmayan kültürel ve tarihi mirasının korunması ve işbirliği için yasal çerçevenin genişletilmesi konularını ele almak üzere BM Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) Genel Direktörü Audrey Azoulay ile video konferans toplantısı gerçekleştirdi. Türkmenistan, UNESCO'nun ilgili sözleşmelerine katılım ve UNESCO'nun kuruluşlarına aday gösterme niyetinin yanı sıra kültürlerarası diyalogu daha da güçlendirmek için tasarlanan UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı'na katılma konusundaki ilgisini dile getirdi (Türkmenistan Dışişleri Bakanlığı, 30.09.2020).
- ABD Uluslararası Kalkınma Ajansı, "Orta Asya için Bölgesel Su ve Hassas Çevre" adlı yeni bir program başlattı. 24.5 milyon dolar tutarındaki beş yıllık program, beş Orta Asya ülkesinde paylaşılan su kaynakları konusunda bölgesel işbirliğini güçlendirmeyi ve çevresel sorunları ele almayı hedeflemektedir. Söz konusu program kritik su, enerji ve tarım sektörü bağlantılarının yanı sıra iklim değişikliğine bağlı hassasiyetleri ele alacaktır (ABD'nin Nuru Sultan Büyükelçiliği, 01.10.2020).